

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Радослава Велчева Илчева**,
член на научно жури за провеждане на
защита на дисертация за присъждане на ОНС «доктор»
по научната специалност Руска литература,
професионално направление 2.1. Филология,
в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки,
на **Стоян Стефанов Митов**,
докторант редовна форма на обучение
в Катедрата по славистика при Филологически факултет - ЮЗУ

Основание за написване на рецензията: Заповед № от 973 от 20.05.2019 г. на Ректора на ЮЗУ «Неофит Рилски» - гр. Благоевград

Стоян Стефанов Митов се дипломира в ЮЗУ «Неофит Рилски»: през 2002 г. като бакалавър, а през 2003 г. като магистър по българска филология. През 2012 г. завършва втора магистратура по психология в същия университет. От 2015 г. е докторант редовна форма на обучение по Руска литература в Катедрата по славистика при Филологическия факултет с една година удължаване.

Представеният за защита дисертационен труд «Рецепция на «Петербургски повести» на Н.В. Гогол в България през ХХ – началото на ХХІ век» е с обем 119 страници. Той включва увод, четири глави и заключение. Използваната литература е разделена на 2 части: 1) Текстове на Н.В. Гогол на български и руски език – общо 37 заглавия; 2) Библиография на български и руски език – общо 111 заглавия.

Дисертацията е първото в българската литературоведска русистика изследване на рецепцията на Гоголевите «Петербургски повести» у нас през един сравнително голям и наситен с обществено-политически и културни събития времеви отрязък: ХХ – началото на ХХІ век.

В увода е подчертано мястото на разглежданите повести в творчеството на големия руски писател и е мотивирано присъединяването към петте повести с петербургска тематика («Невски проспект», «Нос», «Портрет», «Шинел», «Записки на един луд») на две повести («Каляска» и «Рим»), в които описаните събития не се развиват в руската имперска столица. Посочени са обектът и целта на дисертационния труд, както и произтичащите от целта конкретни изследователски задачи. Уточнено е, че анализите са в руслото на класическия литературно-исторически метод, като по необходимост ще се привличат и елементи от други изследователски практики.

Първата глава «Особености на «Петербургски повести» на Н. В. Гогол» дава информация за работата на писателя по посочените текстове и за пътищата, по които те достигат до читателите. Формулиран е основният въпрос, на който литературната наука все още не е дала еднозначен отговор: дали Гогол в процеса на създаването на тези произведения е имал идеята за цикъл или циклизацията е спонтанна, вторична? Като се опира на редица изследвания от авторитетни учени (от Белински до наши съвременници), на възгледите на самия писател за изкуството и на решението му да включи въпросните текстове в том 3 от прижизненото събрание на съчиненията (1842 г.), дисертантът обосновава своето виждане: седемте анализирани повести образуват единен текстови корпус, където отделните фрагменти се подреждат в цялостна картина благодарение на своеобразно сюжетно единство. Този корпус финализира творческите търсения на писателя за един десетгодишен период, който се оказва възлов с оглед не само на творчеството на писателя, но и на руската класическа литература изобщо. Не

случайно идейните наследници на Гогол – авторите от т.нар. «Натурална школа» подемат основните мотиви, идеи и типажии именно от този повествователен цикъл, а не, например, от «Вечери в чифлика край Диканка» или «Миргород».

Главите втора, трета и четвърта представят по отделно рецепцията на всяка от петербургските повести в България. Произведенията са подредени по низходящ ред – от най-популярните сред преводачи и изследователи към най-слабо присъстващите с оглед рецепционните практики. Всяка глава следва определена схема – представяне на особеностите на конкретна повест, информация за преводите ѝ на български език и анализ с елементи на описание на отделните етапи в литературоведската ѝ рецепция.

Втора глава е посветена на рецепцията на най-превежданите и най-анализираните Гоголеви повести у нас – «Шинел» и «Нос». Обстойно е представена класическата статия на Б. Ейхенбаум «Как е направен «Шинел» на Гогол», тъй като, според Митов, «това е текстът, който националното ни литературознание дълги години или игнорираше, или плътно следваше» (с. 34). Тази повест е най-изследваното произведение от цикъла «Петербургски повести», като подробният анализ, направен от дисертанта на написаното от българските литературоведи, онагледява заключението: «Българските учени достойно се справят с предизвикателствата на произведението, като прочитите вариат от класически до авангардни. Всички те са приносни с оглед гоголеведението изобщо.» (с. 47).

Подобаващо внимание е отделено и на рецепцията – преводна и литературоведска, на повестта «Нос», също знакова за творчеството на Гогол. Като стартово изследване е посочен трудът на П. Бицили «Проблема човека у Гоголя». Представени са концепциите и на следващите поколения български изследователи. Детайлното им разглеждане позволява на дисертанта да обобщи, че това многопластово произведение е предоставило широко поле за синхронни и диахронни анализи, като всеки изследовател, в съответствие с научния си интерес, е обърнал внимание на съществена част от текста.

Трета глава коментира рецепцията на повестите «Записки на един луд», «Портрет» и «Невски проспект». Подредбата на текстовете в главата следва времето на поява на българските им преводи. По отношение на «Записки на един луд» Митов подробно разкрива движението на рецепцията от традиционните литературоведски анализи до модернистични и ултрамодернистични прочити. Другите две повести – «Портрет» и «Невски проспект», не могат да се похвалят с такова проучвателско внимание от страна на нашето литературознание. Въпреки, че българските им интерпретации носят идеологическите белези на времето си, те и днес представляват ценност, особено за студентите-русисти.

Четвъртата глава засяга рецепцията на двете «непетербургски» повести в цикъла – «Каляска» и «Рим». Авторът отбелязва, че, в сравнение с предишните пет, те са обект на сравнително малък брой изследвания – както в българското, така и в световното литературознание. Митов отделя специално внимание на най-некоментираната от българските учени повест «Рим» и, като израз на стремежа да запълни рецепционните празнини, предлага свой собствен анализ. Това, според мен, прави главата особено приносна.

Въпреки декларираната от Гогол фрагментарност на произведението, дисертантът открива в него характеристики на цялостен, завършен текст, в който непосредствените лични впечатления на писателя от живота в чужбина са поднесени като философски и исторически разсъждения-анализи.

Изследователското внимание на С. Митов е центрирано върху главните герои – Анунциата и младия римски княз. Красивата девойка от народа няма минало, тя е едновременно предпоставка и резултат от вечността на Вечния град. Князът, напротив, е

свързан чрез потеклото с хилядолетната история на Рим. Персонажите се привличат взаимно по причина на своята полярност до степен, че се оказват две лица на една и съща идеологема – Античността. Дисертантът предполага, че в съюза им първичната народна стихийност би се сляла с аристократично заострената зрялост на духа, като по този начин би възкръснал в пълния си блясък античният идеал за нравствено и физическо съвършенство. Анализът на литературното родословие на двамата герои позволява на автора аргументирано да изтъкне концептуалната обвързаност на Гогол с образа на младия римски аристократ.

Заключението обобщава основните етапи и изводи в дисертационния труд.

Авторефератът адекватно представя структурата и съдържанието на дисертацията.

Резултатите и изводите в дисертацията са апробирани частично в три публикации, едната от които е на руски език.

Представеният за публична защита труд е новаторско проучване със сполучливо намерени тема, обект и методология на изследването.

Съгласна съм с посочените от Митов **приноси** на дисертационния труд, които са формулирани коректно. Специално като принос към литературоведската рецепция на повестта «Рим» у нас ще открия публикацията на статията «Итальянские страницы Гоголя» в сп. «Болгарская русистика».

Отделно бих искала да подчертая следните **положителни моменти** в дисертацията:

- Осведоменост относно реалиите на историческата епоха, към която се отнасят Петербургските повести. Тази осведоменост личи както от самия текст, така и от бележките под линия.
- Включване на малко известни автори (П. Н. Кудрявцев, Е.П. Гребьонка) и слабо познати факти, свързани с публикацията на произведенията. Въпреки, че не е сред задачите на дисертанта, този подход определено е печеливш, тъй като разширява зоната на изследването и подсказва интересни бележки и наблюдения.
- Петербургските повести са разгледани не сами по себе си, а като част от цялото, във връзка с останалите произведения на Гогол и творческите му търсения.
- Тълкуване на името на героя от «Каляска». В «Питагор Питагорович» Митов открива антропонимичния предшественик на Алкид и Фемистоклос Манилови, а във фамилията Чертокуцки – препратка към «чёрт куцый», т.е. дявол с къса или отрязана заради някакво провинение опашка, един вид «дефектен» дявол.
- Колегиално отношение към чуждото мнение, което обаче не означава безрезервното му приемане. Така например, дисертантът не се колебае да оспори такъв авторитет в гоголеведението като Г.М. Фридлендер, който установява връзка между младия римски княз и художника Пискаръев от «Невски проспект», и да защити собствената си гледна точка.

Имам и някои **бележки**, които не разколебават оценката ми за постигнатото от Стоян Митов.

- големи преразкази и дълги цитати от познати произведения, като, например, «Невски проспект».

- цитат в цитата. Например, при представянето на интерпретацията на Г. Германов за «Шинел» е вмъкнат използван от изследователя цитат от Белински (с. 38). На друго място пък са включени цитатите от повестта «Невски проспект», на които се позовава литературоведът (81-82).
- повторения, например, при представянето на двете статии на Н. Нейчев за «Шинел». Ракурсът в двете статии е един – от позицията на поетиката на житийната литература, но при коментара на втората статия той е представен като «неочакван» (с. 42).

Ще си позволя и следните **препоръки** към дисертанта.

- да разшири до обема на студия анализа на повестта «Рим».
- да е по-категоричен в обобщенията си.

Всичко казано дотук ми дава основание убедено да препоръчам на почитаемото научно жури да присъди на Стоян Стефанов Митов образователната и научна степен «доктор» за дисертационния му труд «Рецепция на «Петербургски повести» на Н.В. Гогол в България през ХХ – началото на ХХІ век».

Дата: 03.06. 2019 г.
София

Член на журито:
(доц. д-р Р. Илчева)